

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΤΑΧΥΠΕΤΗΣ ἢ ΦΡΕΓΑΤΑ

Ὁ Ταχυπέτης θεωρεῖται ὡς αἰτός τῆς θαλάσσης. Τίς ὅμως αἰτός δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ταχυπέτην ἐν τῷ ἀπείρῳ; Ἐν τῷ κόσμῳ τῶν πτηνῶν δὲν ὑπάρχει ἕτερον ἔχον ταχύτεραν πτήσιν, μεγαλητέραν ἰσχύν, πλειοτέραν χάριν τοῦ βασιλέως τούτου τῶν νεφῶν. Δὲν θέλω νὰ ἐπικρίνω τὴν μεγαλειότητα τοῦ αἰτοῦ, οὗτος ὅμως συγκρινόμενος πρὸς τὸν ταχυπέτην ὁμοιάζει μικρόσωμον ἵππον τῆς Καρύστου παραβαλλόμενον πρὸς τὸν ὠραιότερον ἀραβικὸν ἵππον. Ὁ αἰτός ἵπταται, ὁ ταχυπέτης φέρεται ὑπὸ τῶν πτερύγων αὐτοῦ. Τὸ ἄπειρον ἀποτελεῖ ἀπλήν λέξιν εἰς τὸν ταχυπέτην, ἡ ἀπόστασις δὲν τὸν ἐκπλήττει. Προγευματίζει ἐν Σενεγάλῃ, λέγει ὁ Michelet καὶ γευματίζει ἐν Ἀμερικῇ. Σήμερον εὐρίσκεται ἐν Ἀγίᾳ Ἐλένῃ, αὔριον ἐν Ἰάβχ. Διὰ τῶν ἐκτάκτων αὐτοῦ πτερύγων καὶ τῆς θαυμασίας πτήσεως περιφρονεῖ τοὺς κερανοὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς τρικυμίας. Ὁ ταχυπέτης ἀποτροπιάζομενος τὰ παράλια ἀρέσκειται ἐν τῇ ἀνοικτῇ θαλάσῃ, εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων λευγῶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, ἔχων ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὰ κύματα καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὰ νέφη. Ἡ πτήσις του εἶναι ταχεῖα ὡς ἀστραπή. Διέρχεται τόσον ταχέως ὥστε μόλις γίνεται ὁρατός. Παρέχεται ὡς φαινόμενον, ὡς πύραυλος.

Βλέπετε τὸ λευκὸν ἐκεῖνο σημεῖον, ἀκίνητον, τὴν νιφάδα τῆς χιόνος ἣτις διαγράφεται ἐν τῇ κυανῇ γωνίᾳ θυελλώδους οὐρανοῦ; εἶναι ὁ ταχυπέτης, ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀπείρου. Πάραυτα τὸ σημεῖον ζωογονεῖται, πλέει, ἀνέρχεται ἐπὶ χιλιάδας πόδας ἄνωθεν τῆς θαλάσσης, ὡς μαγικὸν πτηνὸν ἐγκαταλείπον τὴν σφαῖραν ταύτην καὶ μεταβαίνειν εἰς ἀνεύρεσιν ἐτέρας.

Ἐπελθούσης τῆς θυέλλης, ὁ ταχυπέτης ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν νεφῶν, ἵπταται ἐπὶ ταύτης λικνίζόμενος ἡσύχως ὑπεράνω τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν

κεραυνῶν. Ἡ πτήσις ἀποτελεῖ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τὴν ἀπόλαυσιν, τὸν θρίαμβον, τὴν δόξαν, τὴν ἀνάπαυσιν. Πράγματι οὗτος ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς ἀκινήτου πτέρυγός του ὡς ἐπὶ ζώντος λίχνου. Εἶναι ὁ πτερωτός θεὸς τοῦ στερεώματος.

Ὁ Ταχυπέτης δὲν εἶναι μεγαλειότερος ἀλέκτορος, τὸ ἄνοιγμα ὅμως τῶν θαυμασίων αὐτοῦ πτερύγων μετρεῖ δεκατέσσαρας πόδας. Ἡ ὠραία αὐτοῦ πτέρωσις φαίνεται ὡς λευκὴ κρήδεμνος ἐν τῷ κυανῷ οὐρανῷ, καὶ τὸ ῥάμφος κυρτόν, ὡς μάχαιρα διατρυπῶσα τὰ νέφη. Ἡ ὑπερήφανος αὐτοῦ κεφαλή, οἱ γυμνοὶ ὀφθαλμοὶ ὡς καὶ ὁ τράχηλος προσδίδουσιν ὄψιν καρτερικὴν.

Ἡ ἤχηρά καὶ διαρκὴς αὐτοῦ φωνή, ἡ ἐπιβλητικὴ, κυριαρχεῖ τοῦ θορύβου τῶν κυμάτων καὶ φαίνεται ἐπιτάσσουσα τὴν θυέλλαν. Οἱ πόδες αὐτοῦ εἶναι τόσῳ βραχεῖς ὥστε δὲν δύναται μῆτε νὰ βαδίσῃ μῆτε νὰ συγκρατηθῇ δι' αὐτῶν. Αἱ πτέρυγες τόσῳ μακραι ὥστε δὲν δύναται νὰ κολυμβήσῃ. Διὰ νὰ λάβῃ τὴν πτήσιν πρέπει ν' ἀφορηθῇ ἀπὸ τοῦ ἄκρου λίθου τινός, διότι ἂν κατὰ τύχην ἤγγιζε τὸ κύμα τὸ ὕδωρ θὰ ἐπεβάρυνε τὴν πτήσιν. Προγεγραμμένοι τῆς γῆς, ἐξόριστος τοῦ ὠκεανοῦ, καταδικασμένοι εἰς αἰωνίαν πτήσιν ὁ Ταχυπέτης εἶναι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος τῶν ἀέρων καὶ ὁ προαιώνιος ἐξόριστος τοῦ οὐρανοῦ.

Ἀναμφηρίστως εἶναι ὠραία ἡ γειτονία τῶν νεφῶν, ἡ θεὰ τῆς θαλάσσης ἀπὸ ὕψους ἕξ χιλιάδων ποδῶν θαυμάσιον νὰ κοιμηθῇ τις ἐπὶ τῆς πτέρυγος αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἐξυπνήσῃ τὴν πρωίαν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μεξικοῦ, νὰ ἐπισκεφθῇ ἐν διαστήματι βραχυτέρῳ τῆς ἑβδομάδος τὰ πέντε μέρη τοῦ κόσμου. Εἶναι εὐχάριστον νὰ λέγῃ τις εἰς τοὺς ἐχθρούς του. «Πεῦτε ὅσον θέλετε, οὐδέποτε θὰ μὲ φθάσετε» καὶ εἰς τὴν τρικυμίαν «ἐὰν θελήσης νὰ φανῆς ἀγρία, δι' ἐνός κτύπου τῶν πτερύγων μου θέτω σε ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου» εἶναι ἐξαίρετον νὰ εἶναι τις βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ δὲν ζῆ μόνον μὲ τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς.

Ὁ Ταχυπέτης ἀνίκανος ὦν ἕνεκα τοῦ μήκους τῶν πτερύγων ν' ἀλιεύσῃ, φαίνεται καταδικασμένος εἰς τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον, τέλος θλιβερόν καὶ ταπεινὸν διὰ βασιλεία. Ἡ φύσις ὅμως ἄλλως νυδόκησε καὶ ἀνέθηκεν εἰς ἄλλο πτηνὸν τῆς θαλάσσης νὰ τρέφῃ τὸν Ταχυπέτην. Ὁ προμηθευτῆς τούτου εἶναι εἶδος τι Λάρου, δυστυχοῦς, ὄντινα ὁ εὐγενὴς πελάτης ἀνταμείβει διὰ τῶν ὀνύχων καὶ τοῦ ῥάμφους αὐτοῦ. Ἡ ἀγνωμοσύνη δὲν ἐνεργεῖται μόνον ὑπὸ τῶν ἀγενῶν. Ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων ἀφ' ἧς ἐσχηματίσθησαν βεβαίως οἱ ὠκεανοί, ὁ λάρος ὑπηρετεῖ τὸν ταχυπέτην, καὶ ὁ ταχυπέτης ἐπὶ τοσοῦτον εὐχαριστεῖται ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν ὥστε δὲν τὸν μετήλλαξε. Ὁ δυστυχὴς λάρος τὰ πάντα μηχανάται ὅπως δυσαρεστήσῃ τὸν κύριον του, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐκδιωχθῇ ὑπ' αὐτοῦ μάτην.

Ὁ ταχυπέτης τὸν τιμωρεῖ, ἀλλὰ τὸν διατηρεῖ. Ὁ Λάρος εἶναι ἀλιεὺς ἐπιτήδειος καὶ ἀκούραστος. Μόλις ὁ ταχυπέτης ἴδῃ τούτον καὶ ρίπτεται ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν νεφῶν ἐπὶ τοῦ δυστήνου πτηνοῦ τοῦ

μόλις καταπίοντος τὴν λείαν αὐτοῦ, τὸν πιέζει, τὸν φοβίζει, τὸν ἐξαναγκάζει διὰ ῥαυρισμῶν καταλήλως διδομένων νὰ ἐμείη τὸν ἥ' ἔως καταποθέντα ἰχθύν. Ἐκπληκτος, τρομασμένος, δαρμένος, ὁ λάρος ἀνοίγει τὸ ῥάμφος, ἐμεί τὴν λείαν, προτοῦ δὲ ὁ ἰχθύς προσθήσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ταχυπέτης ἀρπάξῃ αὐτὸν καὶ τὸν καταπίνει.

Συνήθως ἀρέσκειται ν' ἀρίνη, ἀναλαυβάνη, ἐγκαταλείπη, ἀρπάξῃ πέντε ἔξ φορὰς τὴν λείαν ἣν πρὸ ὀλίγου ἔκλεψε. Δὲν ἀρεῖ εἰς αὐτὸν ὅτι ἐσύλησε καὶ ἔδειρε τὸν προμηθευτὴν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι θέλει νὰ τὸν περιπαίξῃ, ὅτι θέλει νὰ διασκεδάσῃ συγχρόνως. Ὁ δυστυχὴς λάρος ἐπανέρχεται: σιωπηλὸς εἰς τὴν ἀλειαν καὶ ὁ ταχυπέτης ἐπὶ τῶν πτερυγῶν ἐγειρόμενος παραφυλάττει τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ζητήσῃ πάλιν μερίδιον διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ ῥάμφους του. Ἐνίοτε ὁ λάρος ὅστις εἶναι εὐρωστον πτηνόν, ἀντίσταται ἀπελπιστικῶς εἰς τὰς γαστρονομικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ταχυπέτου. Νομίζει ἐπὶ τέλους σκληρὸν ν' ἀλειύῃ πάντοτε δι' ἄλλον, ν' ἀποδίδῃ ὡς νὰ μὴ ἦτο ἰδικὸς του τὸν ἐξαίρετον ἰχθύν ὃν ἐπὶ μακρὸν παρεφύλαξε, συνέλαβε, κατέπιε. Δὲν εἶναι πλέον κύριος μήτε τοῦ στομάχου του; Τότε τὰ δύο πτηνὰ ἀρπάζονται, καταξοσχίζονται, συμπιπτοῦσιν εἰς τὰ κύματα. Ἡ θάλασσα διαχωρίζει ταῦτα καὶ ὁ Ταχυπέτης μετὰ ἀγωνιώδεις προσπαθείας κατορθοῖ νὰ πετάξῃ, φέρων τὴν λείαν εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ. Ἐνίοτε ὁ Πελεκάνος ἀντικαθιστᾷ τὸν λάρον. Δι' ἐνὸς κτύπου τοῦ ῥάμφους ὁ ταχυπέτης ἀναγκάζει τὸ εἰρηνικὸν τοῦτο πτηνὸν ν' ἀνοίξῃ τὸν θύλακον τοῦ ῥάμφους του καὶ νὰ λάβῃ οὕτω πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ.

N. X. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Κρητῶν συλλεχθέντα ὑπὸ Παύλου Γ. Βλαστοῦ Κρητῆς 1893. 8ον, σελ. 182».

Τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν βιβλίον περὶ τοῦ ἐν Κρήτῃ γάμου, εἶνε ἐν γένει εἰπεῖν ἄξιον πολλοῦ λόγου, διότι ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ περιλαμβάνει τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα τῶν Κρητῶν, παρέχει δὲ οὕτω σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν πτωχὴν παρ' ἡμῖν φιλολογίαν τῆς λαογραφίας. Τὸ πλεῖστον τοῦ βιβλίου περιλαμβάνουσι τὰ γαμήλια ἐν γένει ἄσματα ἐν τῇ γνησίᾳ κρητικῇ διαλέκτῳ. Καταλλήλως δὲ ὁ συγγραφεὺς παρέθεσε καὶ τὰς παροιμίας καὶ παροιμιακὰς ῥήσεις τῶν Κρητῶν περὶ γάμου, περὶ ἐγγάμων καὶ ἀγάμων, περὶ πενθερᾶς, περὶ καλῆς ἢ κακῆς γυναικὸς κτλ., αἵτινες καταδηλοῦσι τὰς περὶ γάμου ἰδέας τοῦ λαοῦ. Ἄριστα δ' ἔπραξε, καὶ τοῦτο εἶνε μέγιστον τοῦ βιβλίου προσόν, προσδίδον εἰς αὐτὸ μεῖζονα φιλολογικὴν ἀξίαν, παραθέσας ἐν τέλει λεξιλογικὸν ἐκ 38 σελίδων ἐπεξηγηματικῶν τῶν ἰδιαζουσῶν εἰς τὰ περιλαμβανόμενα ἄσματα κρητικῶν λέξεων, ἄνευ τοῦ ὁποῦοι πολλοῦ θὰ ἦσαν ἀκατάληπτοι εἰς ἀναγνώστῃς μὴ Κρητᾶς.

Ὁ κ. Βλαστὸς ὑπόσχεται ἐν τοῖς προλεγόμενοις ὅτι ἡ εὐμενὴς ἀποδοχὴ τῆς ἀπαρχῆς τοῦ ἔργου του θέλει παρορμήσει αὐτὸν καὶ εἰς ἔκδοσιν ἄλλων παρομοίων λαογραφικῶν θεμάτων. Τὸ ἐφ' ἡμῖν νομίζομεν

ὅτι εἶνε καταλλήλοτατος πρὸς τοιοῦτον ἔργον, ὅπερ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶνε καὶ τόσον εὐκόλον. Εἰς πᾶσαν ὁμῶς μέλλουσαν τοιαύτην ἐργασίαν ἠθελόμεν συστήσει αὐτῷ νὰ περιορισθῇ εἰς ἀπλὴν μόνον καταγραφὴν τῶν ἐθίμων, καὶ εἰς ἔκθεσιν φυσικὴν τῶν εἰκόνων τῶν διαφόρων τελετῶν, παραλείπων συγκρίσεις τούτων πρὸς ἔθιμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ ἐτυμολογίας λέξεων, αἵτινες ἀπαιτοῦσιν ἄλλου εἶδους μελέτας, καὶ γνώσεις εὐρείας φιλολογικᾶς. Λέγομεν δὲ τοῦτο διότι παρατηρήσαμεν ὅτι εἰς τὸ προκειμένον πόνημά του, ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τὴν ἀφήγησίν του, προσκρούει πολλαχοῦ εἰς τὴν συνέχειαν αὐτῆς εἰς παρατηρήσεις φιλολογικὰς, καὶ συγκρίσεις τῶν σημερινῶν γαμηλίων τελετῶν πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων οὐχὶ ἐπιτυχεῖς καὶ ἐλλειπεῖς, ἃς συγκατέμειξεν ἄνευ λόγου καὶ πρὸς βλάβην τοῦ θεματός του. Δὲν παρέλιπε δὲ καὶ νὰ προσθήτῃ ἔτι ὀρισμοὺς τοῦ γάμου, τῆς μνηστείας, τῆς προικῆς, ὡς ἂν νὰ ἦσαν ἄγνωστα ταῦτα καὶ νὰ παραπέμψῃ καὶ εἰς σύγγραμμα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Οὐδὲ αἰ πηγαί ἔτι τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων εἰς τὰς ὁποίας παραπέμπει καὶ τὰ λεξικά, τὰ ὅποια εἶχεν ὑπ' ὄψιν του εἶνε τὰ μόνα καὶ τὰ κατάλληλα. Δυστυχῶς δὲν εἶνε μόνος ὁ κ. Βλαστὸς, ὅστις περιέπεσεν εἰς τὸ ἄτοπον τοῦτο: πολλοὶ τῶν γραψάντων εἴτε γλωσσάρια, εἴτε περὶ ἐθίμων ἀναμηνύουσι τὴν ἀρχαιότητα καὶ ζητοῦσι τὴν παραγωγὴν διαφορῶν λέξεων, μὴ περιοριζόμενοι εἰς τὴν ἀπλὴν καταγραφὴν τῆς σημασίας αὐτῶν, ἣν αὐτοὶ γνωρίζουσι κάλλιστα ὡς ἐγγχώριοι. Ἴσως φοβοῦνται μὴ εὐρεθῇ τις νὰ διαμυρισθήσῃ τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως ἢ τοῦ ἐθίμου, ὡς ἂν εἶχομεν εὐθύνην τινὰ ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἑλληνας, διότι εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἢ εἰς τὰ ἔθιμα εἰσῆχθησαν καὶ ξενικαὶ λέξεις καὶ ξενικὰ ἦθη. Ἡ τάσις δὲ αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα οὕτω π.χ. ὁ κ. Βλαστὸς δὲν ἀρέσκειται εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, καὶ γράφει κακῶς ἐπαρχία Πανάκρου. Ἐν τίνι δικαίωματι μεταβάλλει τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τῆς πατρίδος του, τὰ ὅποια αἰῶνες δόλοκληροὶ καθιέρωσαν; Τὸ ὄνομα Πανάκρου, δι' οὗ ὀνομάζοντο ὄρη τινὰ τῆς Κρήτης, ὧν ἡ θέσις δὲν εἶνε σαφῶς καθωρισμένη, εἶνε ἄγνωστον ἐν Κρήτῃ. Ἐπίσης εἰς τὰς δι' ἁμαρτῶν ἐκφερομένας προπόσεις τῶν Κρητῶν, γράφει «Προπόσεις Κορτυνίων (Μεσσαρᾶς)». Γόρτυνα πόλις σήμερον ἐν Κρήτῃ δὲν ὑπάρχει, πῶς ἐξέθλαψε τὸ ἐθνικὸν τοῦτο νεκρὸν ὄνομα ἵνα τὸ ἀποδώσῃ ὡς ἐθνικὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μεσσαρᾶς; Δὲν ἐννοοῦμεν τὸ ὄφελος τῆς τοιαύτης νεκραναστάσεως.

Πιστεύομεν ὅτι ὁ κ. Βλαστὸς θέλει ἐξακολουθήσει τὴν περιγραφὴν ἐν ἐκτάσει καὶ τῶν λοιπῶν ἐθίμων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, τῶν ὁποίων ὡς Κρητῆς ἔχει παρὰ πάντα ἄλλον πληρεστέραν γνῶσιν, περιοριζόμενος εἰς τὴν ζωντανὴν περιγραφὴν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ἀφθόνου ὕλικου, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἔχει, κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος νὰ παρουσιάξῃ καὶ εἰς τὸν κοινὸν ἀναγνώστην καὶ εἰς τὸν ἐπιστήμονα ζωηρὰς καὶ φυσικὰς τὰς εἰκόνας τῶν ἐθίμων καὶ αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς, ἄνευ φιλολογικῶν παρατηρήσεων καὶ ἐτυμολογιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἴδιον θέμα ἄλλου γένους συγγραφῆς. Τοῦτο πράττων θέλει εἰς τὸ ὁσημέρῃ οἰκοδομοῦμενον μνημεῖον τοῦ ἐθνικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων καταθέσει λίθον, ἐφ' οὗ διαρκῶς θέλει μένει ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομά του.

A. M.